

Hur Sverige säkrade Östersjön som leverantör av råvara till fiskmjölsindustrin

- Och lite till

Charles Berkow

Fiskets expansion efter Andra världskriget

”Världens matkris har fört fisket i centrum för försörjningsdebatten. Om hur havens och färskvattnens levande värld mobiliseras alltmer intensivt...” (Borgström, 1966)

- Fisket ökade snabbare än befolkning och annan livsmedelsproduktion
- Teknisk utveckling: Stålskrov, nylonnät, elektronik för att hitta fisken
- Mätta hungriga magar (t.ex. Sovjet)
- Bygga upp ekonomin (t.ex. Japan)

1977 införde dåvarande EG ett förbud mot riktat fiske efter sill för fiskmjöl

- Islands utvidgning av ekonomisk zon för att skydda torsken:
 - 1958 12 sjömil, 1972 50 sjömil, 1975 200 sjömil
- Nordsjöländerna: Utvidgning av ekonomisk zon till 200 sjömil (januari 1977) – förslag i utkast till havsrättskonvention 1976
 - Lekbiomassan minskade med 99% från 1950-1970-talen; 14 länder fiskade där
- 1977 EG och Norge 2 månaders total fiskestopp på sill (-1983)
- Först UK, sedan EU införde förbud mot riktat fiske på sill för fiskmjöl (juni, 1977).

Svensk reaktion:

- Västkustfiskare sökte sig till Östersjön
- 1975 Avtal om tillträde till fiskevatten med DK, FI, PL
- 1976 Sverige utvidgar fiskezonen i Östersjön från 4 till 12 sjömil
- 1976 Bråk med andra östersjöstater om fiskeandelar
- 1976 Framställan från SFR om utvidgad fiskezon
- 1977: S motion, regeringsproposition om utvidgningen av den svenska fiskezonen till 200 sjömilsgrens även i Östersjön, skulle fördubbla svenska kvoterna på torsk och sill + oro för fisketryck från andra länder till Östersjön

Regeringens proposition

1976/77: 118

om utvidgning av den svenska fiskezonen;

beslutad den 10 mars 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ANDERS DAHLGREN

Medlemskapsförhandling 1993: Sverige kräver undantag från förbudet

SWEDISH POSITION PAPER

FISHERIES

04.10.30. THE COMMUNITY'S INTERNAL RESOURCES POLICY
Minutes of a meeting held on 1 April 1993

Council Regulation (EEC) No 2115/77 of 27 September 1977
prohibiting the direct fishing and landing of herring for industrial
purposes other than human consumption.

Community Regulation causing Problems

Fishing for herring for industrial purposes other than human
consumption is at times conducted by Swedish fishermen in the
Skagerrak, the Kattegat and the Baltic Sea. Community rules will
prohibit these activities following Sweden's accession.

Ur Sveriges anslutningsfördrag med EU 1994

Sverige och
Finland fick
ett
undantag
från EU:s
förbud mot
riktat fiske
efter sill för
fiskmjöl

VIII. FISKI

1. 377 R 2115: Rådets förordning (EEG) nr 2115/77 av den 27 september 1977 (EGT nr L 247, 28.9.1977, s. 2),

Under tre år från dagen för anslutningen får fartyg som seglar under finsk, svensk eller norsk flagg, trots vad som föreskrivs i artikel 1, bedriva riktat fiske efter sill för andra ändamål än livsmedelsändamål, på samma villkor som före anslutningen, under beaktande av marknadsförhållandena och enligt ett kontrollsystem för bifångster som skall övervakas av kommissionen, förutsatt att sådant fiske inte medför risker för oåterkallelig ekologisk skada.

2.

Ur Sveriges anslutningsfördrag med EU (forts).

Under tre år från dagen för anslutningen får fartyg som seglar under finsk, svensk eller norsk flagg, trots vad som föreskrivs i artikel 2, föra iland i unionen sill som fiskats för andra ändamål än livsmedelsändamål på samma villkor som gällde före anslutningen, under beaktande av marknadsförhållandena.

3.

Före treårsperiodens utgång skall rådet enligt det förfarande som föreskrivs i artikel 4 i förordning (EEG) nr 3760/92 se över förordning (EEG) nr 2115/77.

... och en
översyn av
förbudet efter
tre år

Avstickare till Rigabukten

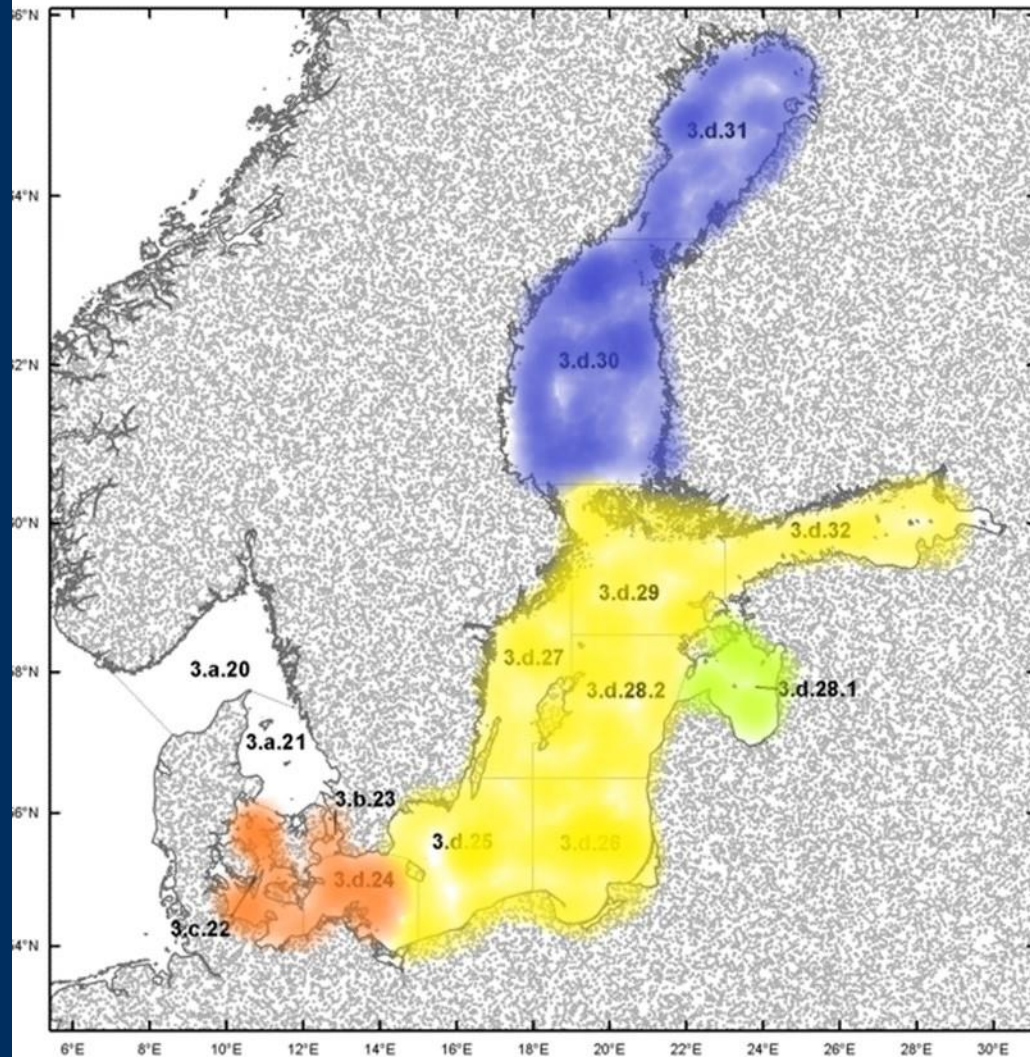
Ur Estlands och Lettlands anslutningsfördrag med EU 2003

- Fartyg som ges tillstånd att fiska i Rigabukten får inte ha en maskinstyrka som överstiger 221 kW.
- Fartyg som ges tillstånd att fiska i Rigabukten skall tas upp i en förteckning. Förteckningen skall upprättas för att säkerställa att den totala fiskekapaciteten mätt i maskinstyrka (kW) inte överstiger den som förekommit under åren 2000–2001 i Rigabukten.

*Estland och
Lettland fick
förbud mot
större fartyg
(ca 24 m)
i Rigabukten*

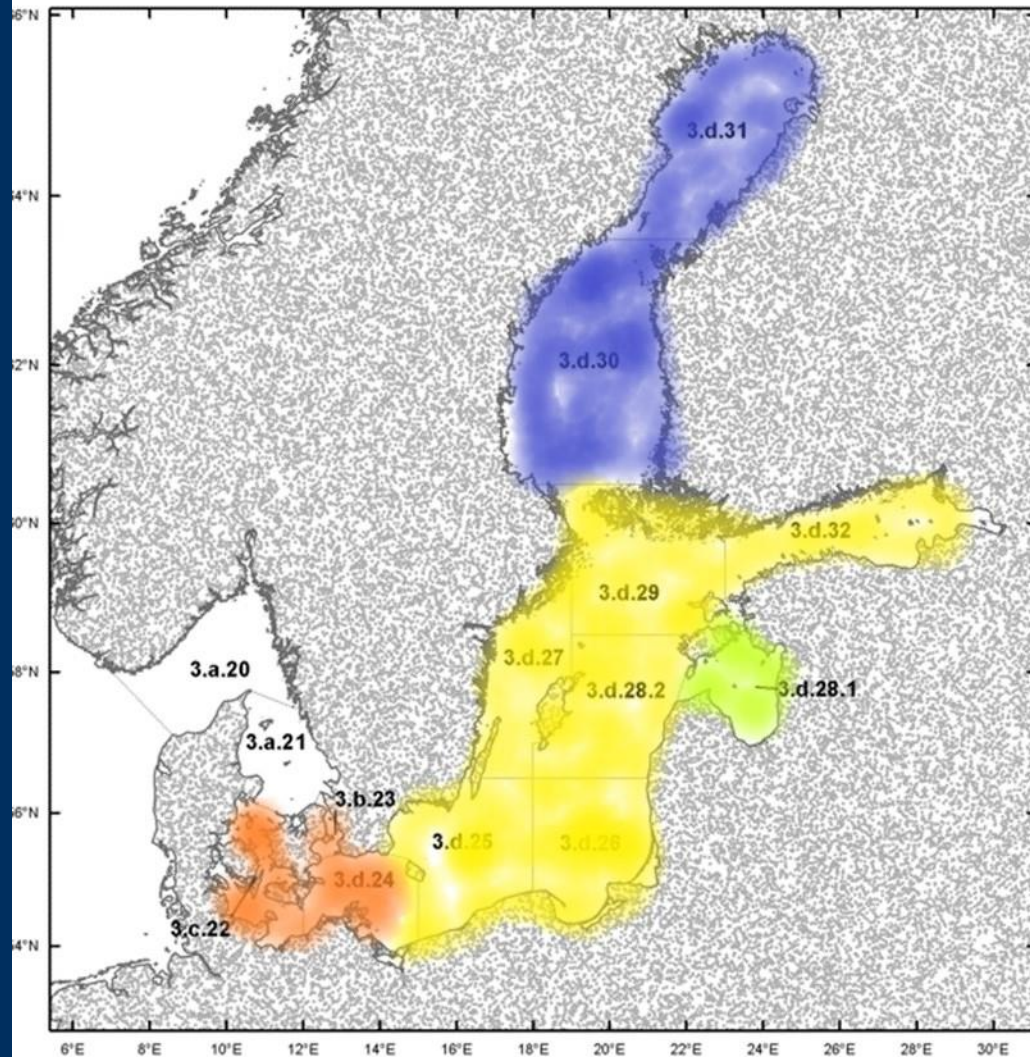
Skäl till Estland/Lettlands begränsning i Rigabukten

- Särskilt bestånd
- Känsligt ekosystem
- Passar flottstrukturen?
- Håller ute fartyg från andra länder?

Sill/strömming förvaltas fn som 4 bestånd i Östersjön:

- 22-24 (orange, västlig),
- 25-29, 32 – 28.1 (gul, central)
- 28.1 (grön, Rigabukten)
- 30-31 (blå, Bottniska viken)

Sill/strömming förvaltas som 4 bestånd:

- 22-24 (orange),
- 25-29, 32 – 28.1 (gul)
- 28.1 (grön)
- 30-31 (blå)

Men det finns flera delbestånd.

Åter till Sverige: Skäl till Sveriges krav på undantag

Från förhandlingsdokumentet:

- Sverige hade redan ett fiskmjölsfiske
- Hänsyn till marknadssituationen för strömming
- Storleksfördelningen

Skäl till Sveriges krav på undantag

Förutsättningarna för sillfisket förändrades radikalt i och med att det statliga prisstödet avvecklades den 1 januari 1994. Ett alternativ till sillfiske är en övergång till riktat fiske för framställning till fiskfoder. Priset på foderfisk är i dag ca 61 öre per kilo. För lönsamhet i detta fiske krävs fartyg med mycket stor lastkapacitet. Av de fartyg som under februari 1993 bedrev detta fiske var 80 % över 30 m.

Utdrag ur Proposition 1993/94:158 Vissa fiskeripolitiska frågor

Översynen 1997: KOM förslag

med beaktande av följande:

Rådets förordning (EEG) nr 2115/77 om förbud mot riktat fiske och landning av sill för andra industrier än livsmedelsindustrin⁽¹⁾ grundar sig på en situation med överutnyttjande som inte längre existerar i många geografiska områden.

Bestånden av sill och strömming i Östersjön, Bälten och Öresund är för närvarande inte hotade. Förbättrat ekonomiskt utnyttjande av dessa bestånd gör det möjligt att fiska ur dem i andra syften än direkt mänsklig konsumtion. Det krävs inte några begränsningar av den industriella användning för vilka landningar ur dessa bestånd görs.

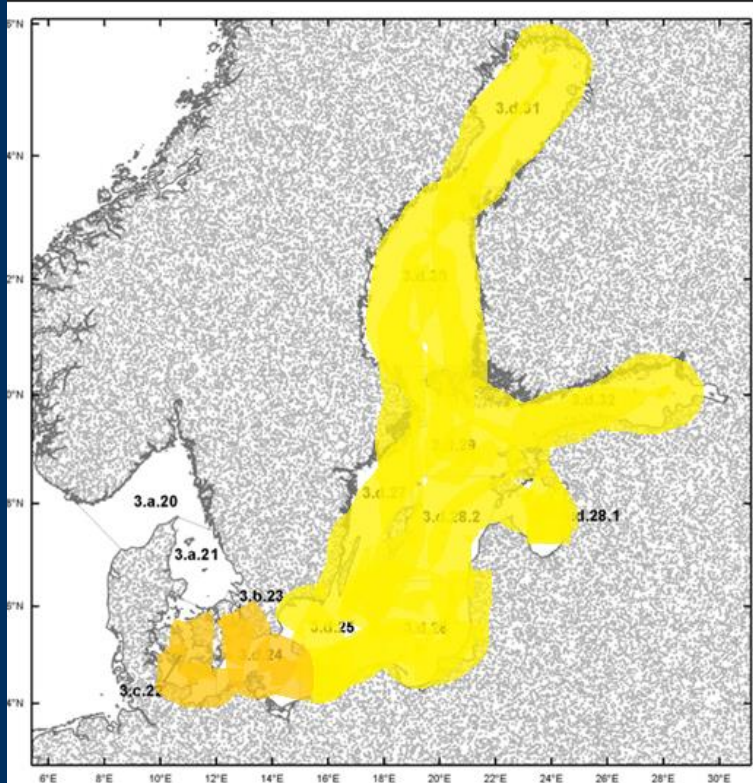
*”Bestånden av sill och strömming i Östersjön... är för närvarande inte hotade...
Förbättrat ekonomiskt utnyttjande...”*

Källa: Kommissionens förslag 12 december 1997

Baltic Sea Centre

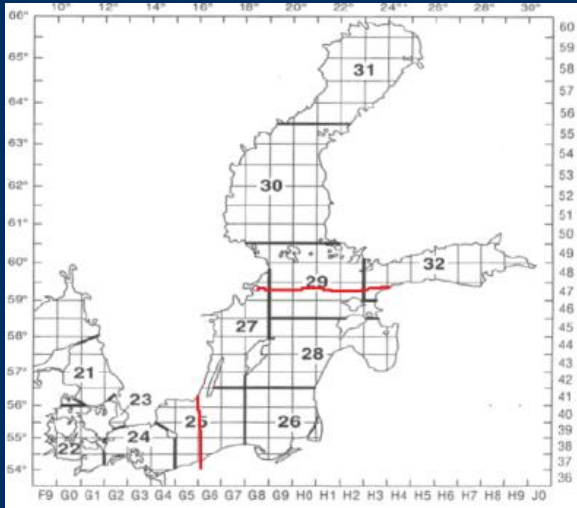
Översynen 1997: KOM förslag

”Det är dock tillåtet att i andra syften än direkt mänsklig konsumtion landa:

- i) all sill och strömming som fångas i ICES-områden IIId utom delområde 24 i detta eller [gult]
- ii) all sill och strömming som fångats i ICES-områdena III b, c eller delområde 24 i ICES-områden IIId förutsatt att sillen och strömmingen landas osorterad med skarpsill och/eller andra arter...[oranget]”

Översynen 1997: Rådets beslut

3. Sill som har fångats av gemenskapens fiskefartyg vid fiske

- öster om 16° Ö i delområdena 25 – 27 i ICES-område IIIId med nät med en minsta maskstorlek som understiger 32 mm, eller
- i delområde 28 i ICES-område IIIId eller i den del av delområde 29 av ICES-område IIIId som ligger söder om latitud $59^{\circ}30'N$ med nät med en minsta maskstorlek som understiger 28 mm, eller
- i delområdena 30 – 32 i ICES-område IIIId eller i den del av delområde 29 av ICES-område IIIId som ligger norr om latitud $59^{\circ}30'N$ med nät med en minsta maskstorlek som understiger 16 mm

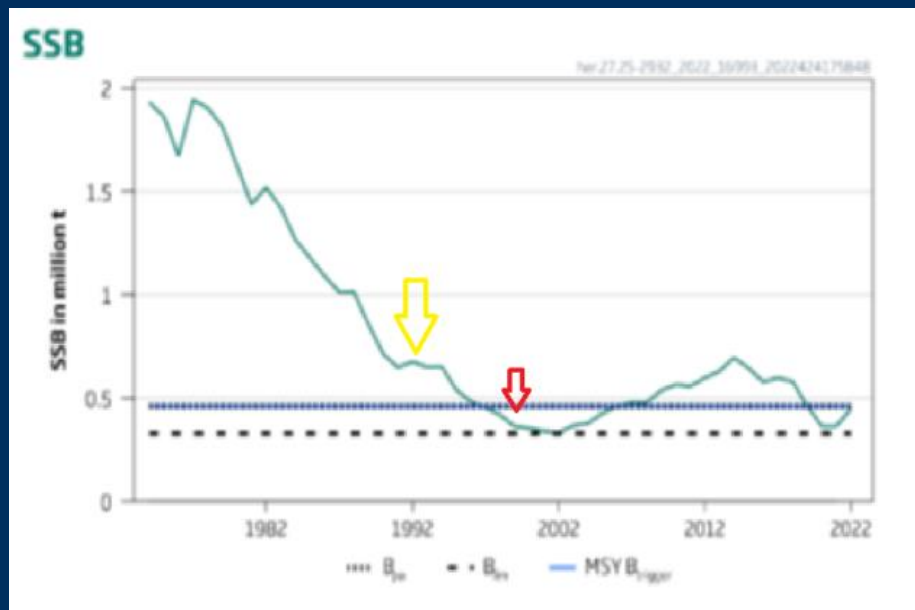
får inte behållas ombord om inte dessa fångster består av sill blandat med andra arter, är osorterad och sillens vikt utgör högst 45 % av den totala sammanlagda vikten av den sill och de andra arter som har fångats med sådana redskap och behålls ombord.

Mer detaljerade regler om områden, maskstorlekar

Förordning 1434/98

Motivering 1997:

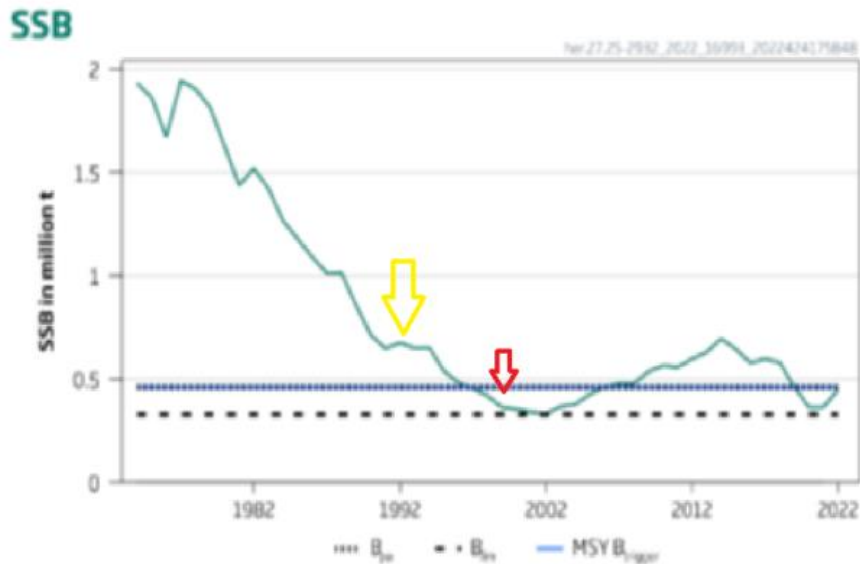
”Bestånden av sill och strömming i Östersjön, Bälten och Öresund är för närvarande inte hotade”

Källa:
ICES 2022

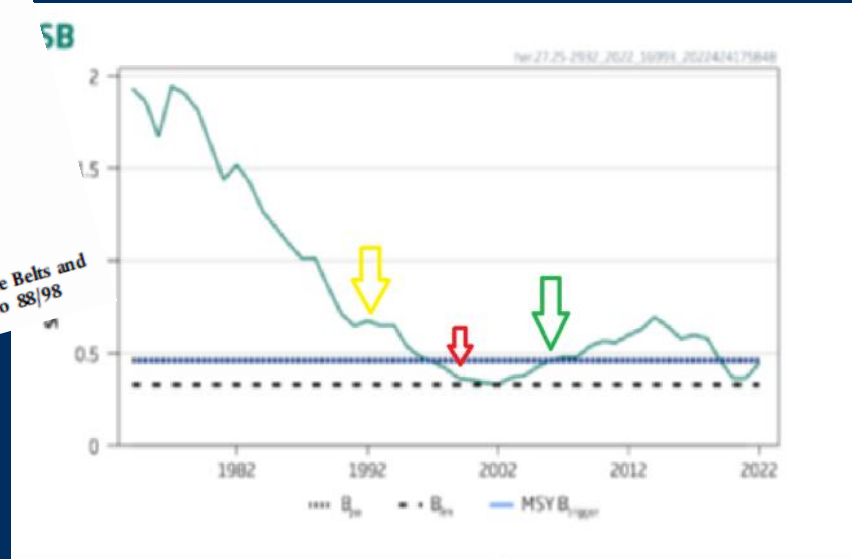
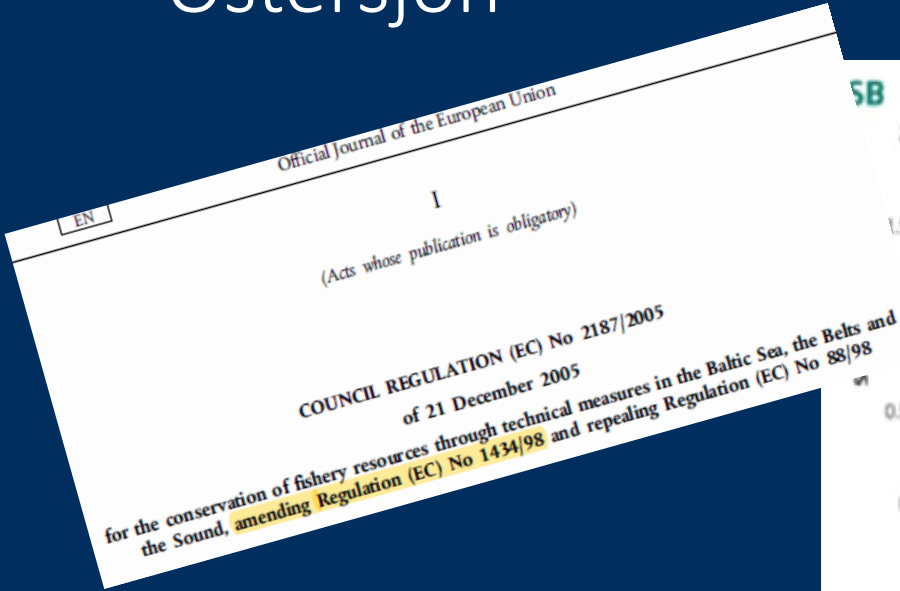
”Bestånden av sill och strömming i Östersjön, Bälten och Öresund är för närvarande inte hotade”

State of stock/fishery: The stock is considered to be harvested outside safe biological limits as defined by the proposed reference points because of the continued decline in SSB and increase in F . The assessment is uncertain due to the stock complexity in this area. The trends in numbers and biomass differ reflecting a change in the relative productivity between stock components (see Figure 3.13.3.b.1). Fishing mortality is above the proposed F_{pa} .

Källa: ICES, 1997

2005 togs restriktionerna bort helt i Östersjön

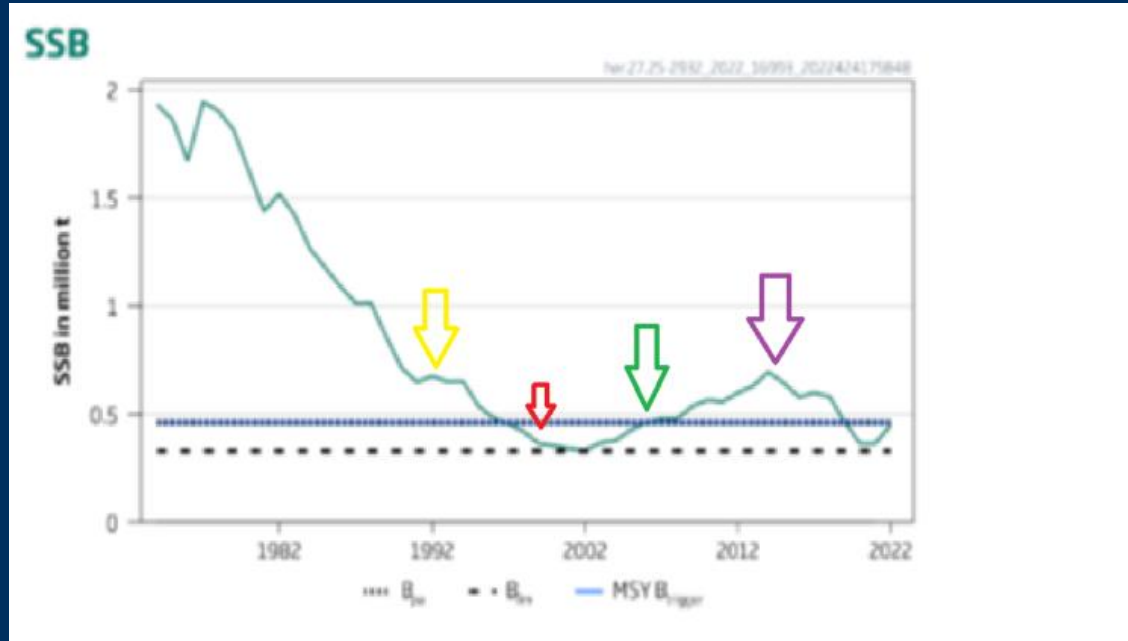
I samband med EU:s utvidgning och att Estland, Lettland, Litauen och Polen blev EU medlemmar

2015 togs förbudet bort i hela EU

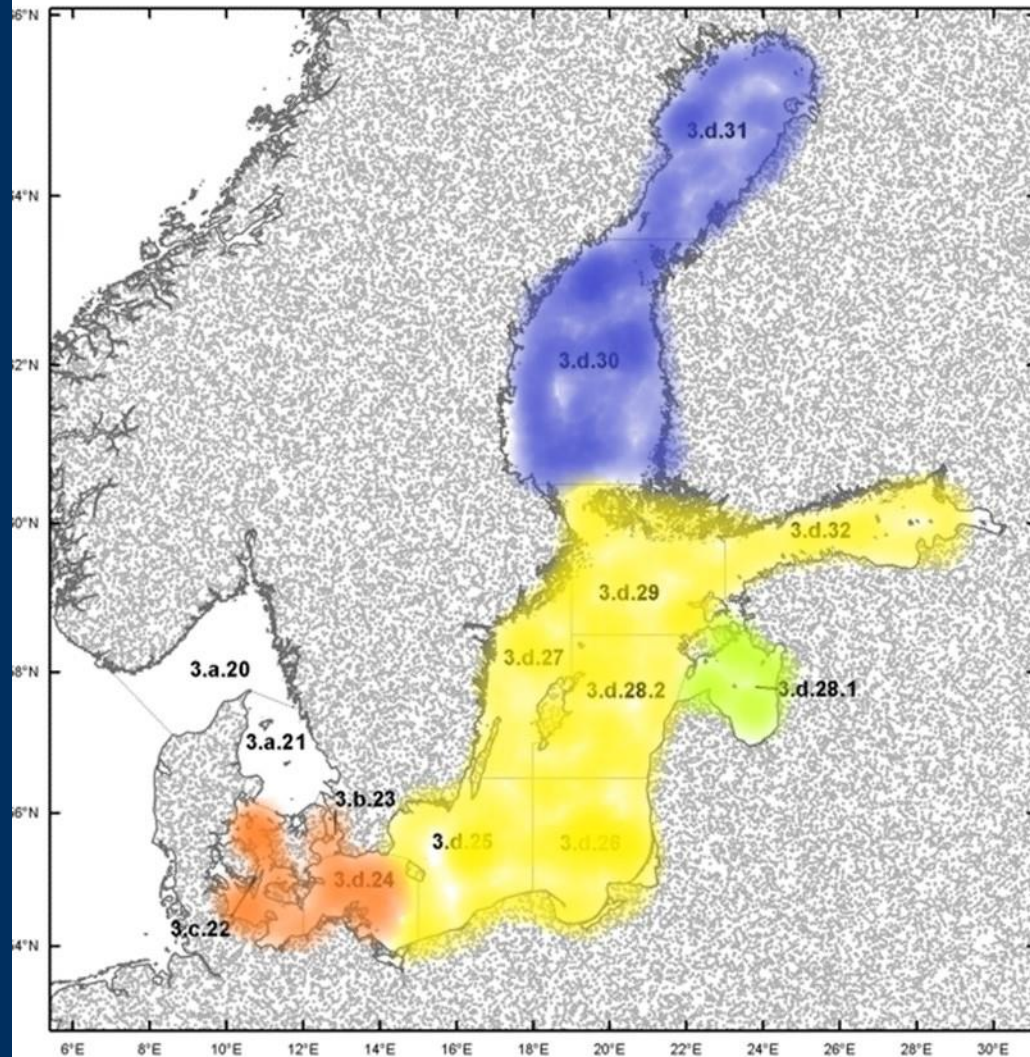
Motiveringen var
införandet av
landningsplikten...

Och hur har det gått?

Så här gick det för strömmingen
i egentliga Östersjön

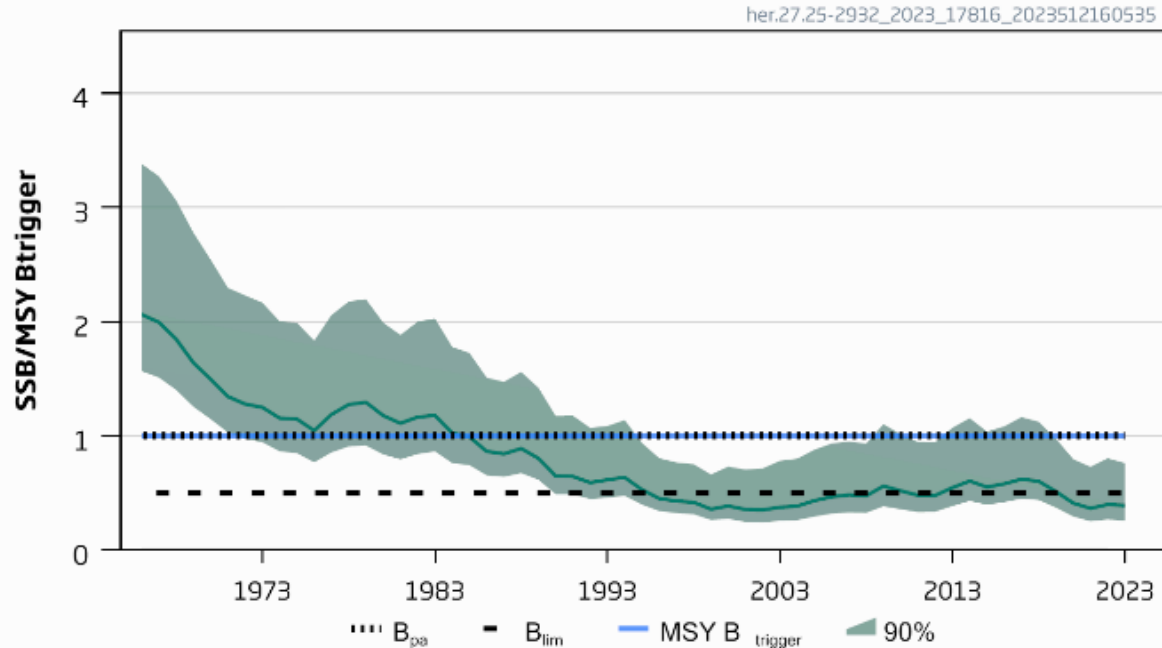

Sill/strömming förvaltas fn som 4 bestånd i Östersjön:

- 22-24 (orange, västlig),
- 25-29, 32 – 28.1 (gul, central)
- 28.1 (grön, Rigabukten)
- 30-31 (blå, Bottniska viken)

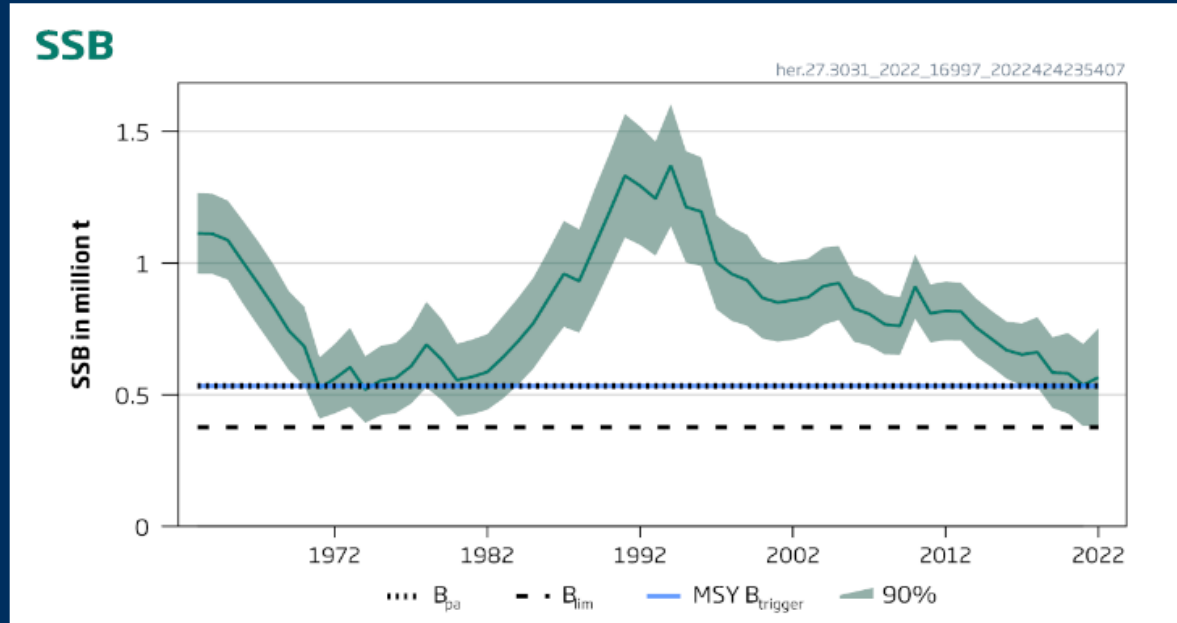
Strömmingen i centrala Östersjön

Relative Spawning Biomass

Lekbiomassan bedöms nu ha varit under försiktighetsnivån (blåpunktlinjen) sedan 1983, och pendlat kring "krisnivån" sedan 1993, under den för närvarande.

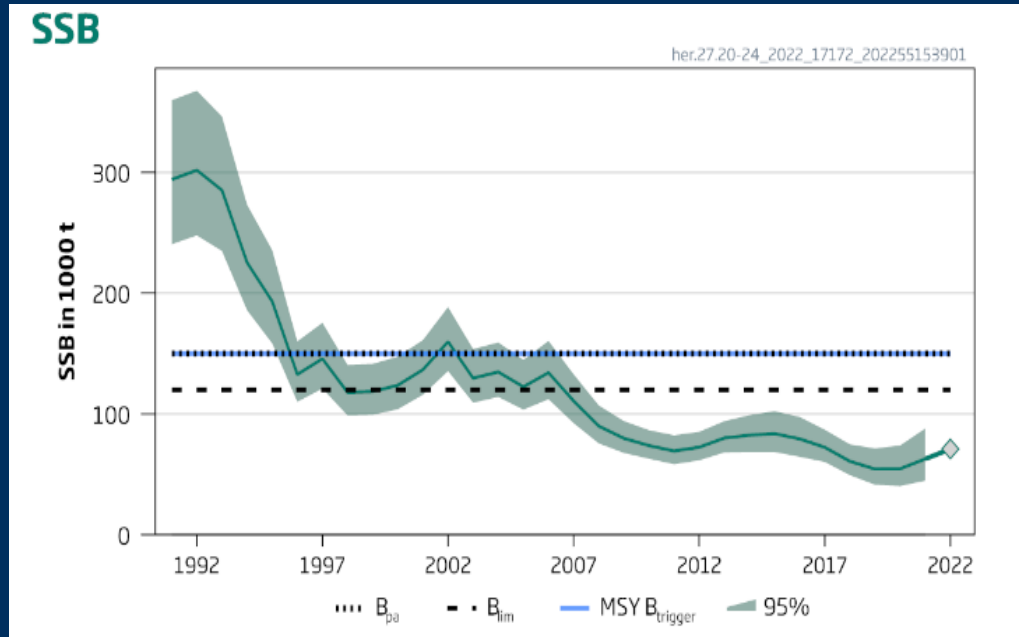
Och hur har det gått?

Så här gick det för strömmingen i Bottniska viken

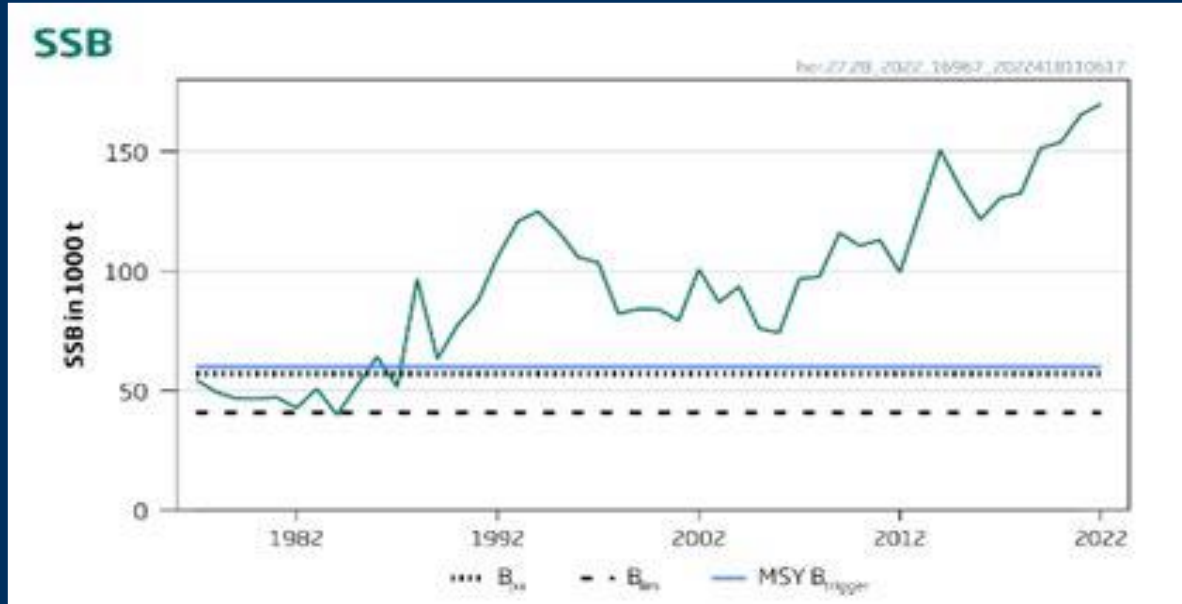
Baltic Sea Centre

Och hur har det gått?

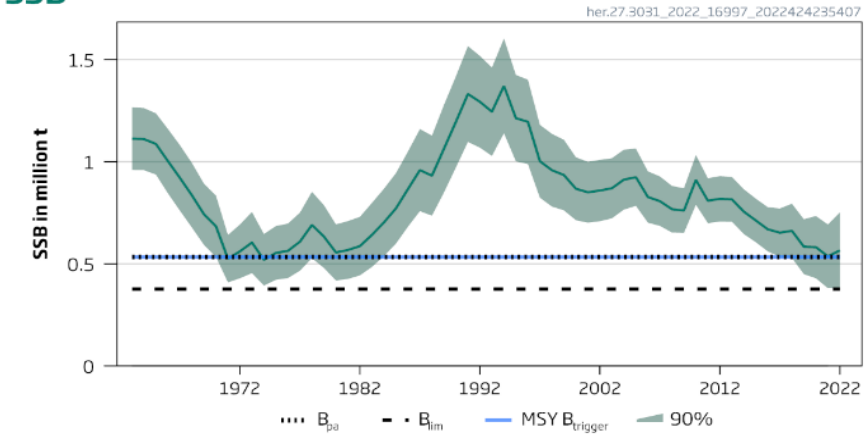
Så här gick det för sillen i västra Östersjön mm

Och hur har det gått?

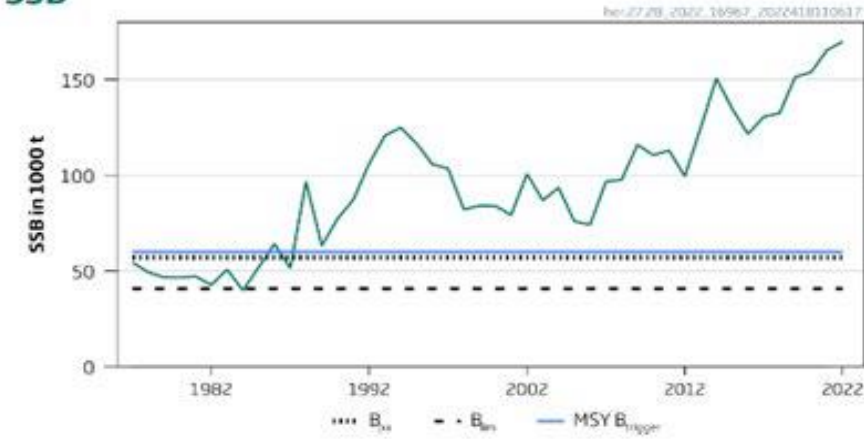

Men så här gick det för strömmingen
i Rigabukten

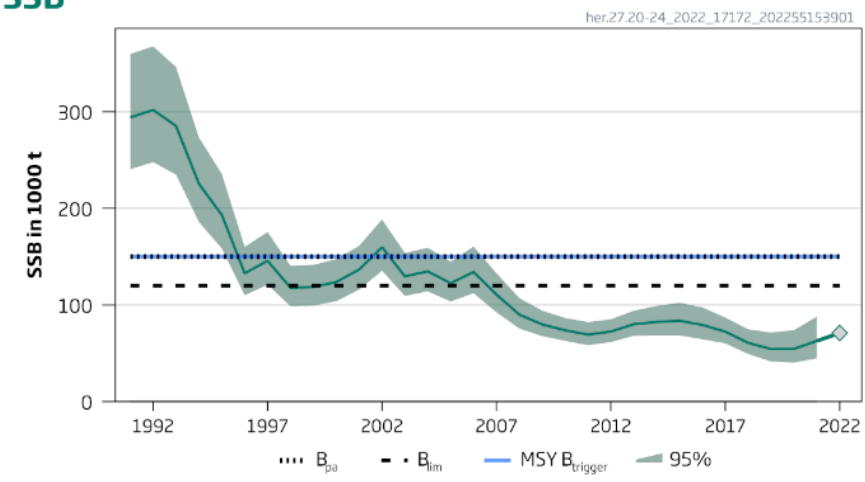
SSB

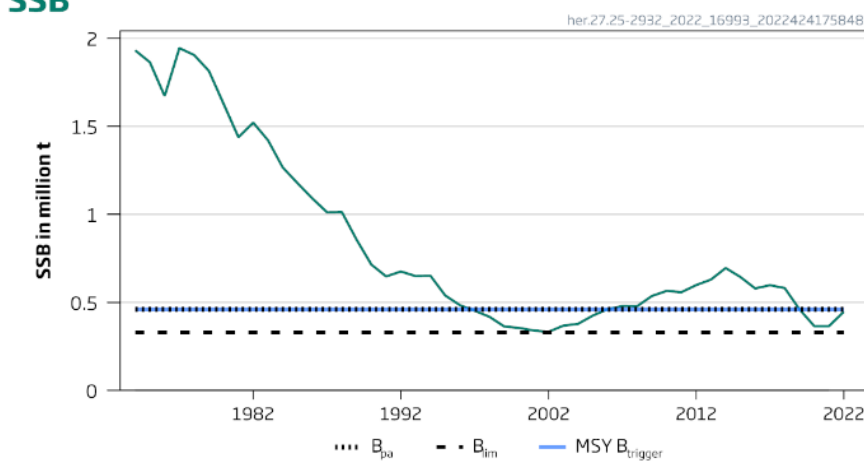
SSB

SSB

SSB

Hur tänkte de i Estland och Lettland igen?

Stockholm
University

Stockholm University Baltic Sea Centre

BALTIC BREAKFAST 15 NOVEMBER 2023, 8:30-9:15

Ivars Putnis, Institute of Food Safety, Animal Health and Environment
Olavi Kaljuste, Swedish University of Agricultural Sciences

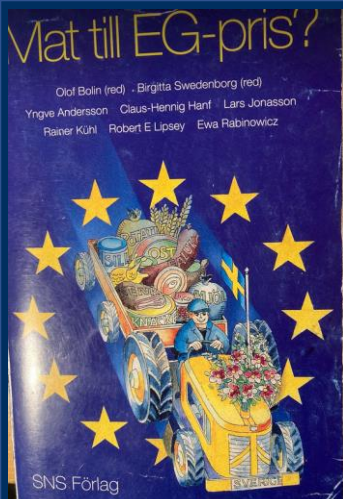
The Baltic herring has received increasing attention in Sweden over the past few years.
Coastal fishers report alarmingly low levels of herring in areas such as the Stockholm

<https://www.su.se/stockholm-university-baltic-sea-centre/calendar/baltic-breakfast-gulf-of-riga-herring-the-only-healthy-baltic-herring-stock-1.683813>

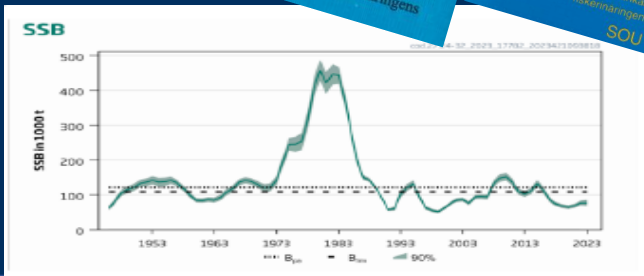
Baltic Sea Centre

Stockholm
University

Och hur tänkte vi igen?

FISKERIVERKET
RAPPORT 2005-06-30

Fuelling fishing fleet inefficiency

The development of a Swedish pelagic segment in the context of EU structural support schemes 1995-2002

JOACIM JOHANNSSON
TORE GUSTAVSSON
Fiskeriverket

Regeringens proposition 1993/94:158 Vissa fiskeripolitiska frågor

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.
Stockholm den 17 februari 1994
Carl Bildt

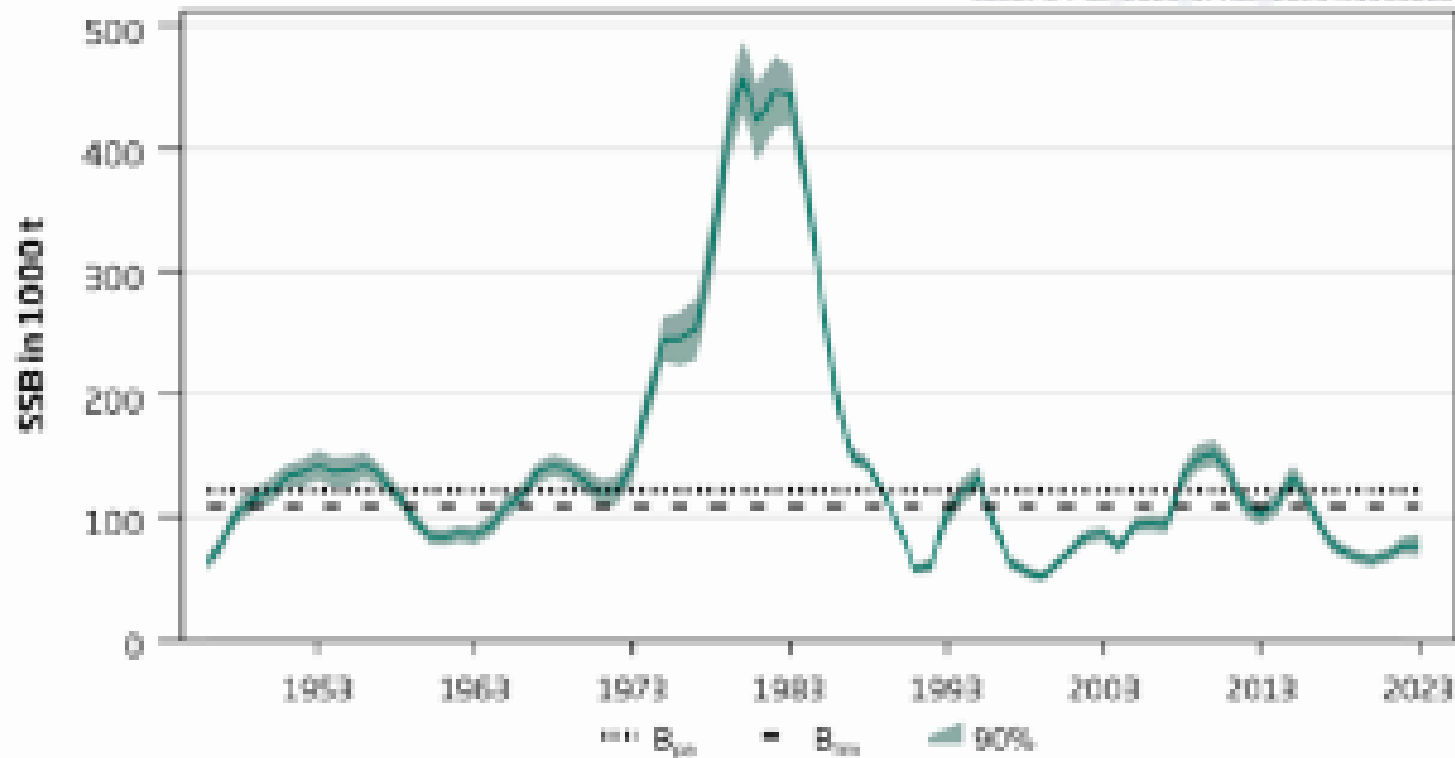
Prop.
1993/94:158

Karl Erik Olsson
(jordbruksdepartementet)

Baltic Sea

SSB

cod:27-24-32_2023_177032_2023421503810

Skäl till Sveriges krav på undantag

Förutsättningarna för sillfisket förändrades radikalt i och med att det statliga prisstödet avvecklades den 1 januari 1994. Ett alternativ till sillfiske är en övergång till riktat fiske för framställning till fiskfoder. Priset på foderfisk är i dag ca 61 öre per kilo. För lönsamhet i detta fiske krävs fartyg med mycket stor lastkapacitet. Av de fartyg som under februari 1993 bedrev detta fiske var 80 % över 30 m.

Utdrag ur Proposition 1993/94:158 Vissa fiskeripolitiska frågor

Skäl till Sveriges krav på undantag – m a o

Förutsättningarna för sillfisket förändrades radikalt i och med att det statliga prisstödet avvecklades den 1 januari 1994. Ett alternativ till sillfiske är en övergång till riktat fiske för framställning till fiskfoder. Priset på foderfisk är i dag ca 61 öre per kilo. För lönsamhet i detta fiske krävs fartyg med mycket stor lastkapacitet. Av de fartyg som under februari 1993 bedrev detta fiske var 80 % över 30 m.

”Vi till utöka fisket på sill/strömming, då torsken har minskat.

Fast det finns ingen efterfrågan till de priser som nu ska gälla.

Det handlar om att skapa/bevara sysselsättning och tjäna pengar.

Då måste man bli mer produktiv = större fartyg.”

Skäl till Sveriges krav på undantag – dioxin?

Begränsningar i fiskkonsumtionen rör framför allt fisk som fångats nära vissa industriorter vid kusten samt vissa sötvattenarter. Det finns vatten som är så förorenade att de är "svartlistade" av Livsmedelsverket. I sådana fall blir det förbjudet att sälja eller ge bort fisk som fångats där. Gravida kvinnor får rådet att inrikta sin fiskkonsumtion i huvudsak på de fiskarter som kan ätas utan inskränkning. Fisk som fångats i öppna havet kan med några få undantag ätas utan inskränkning.

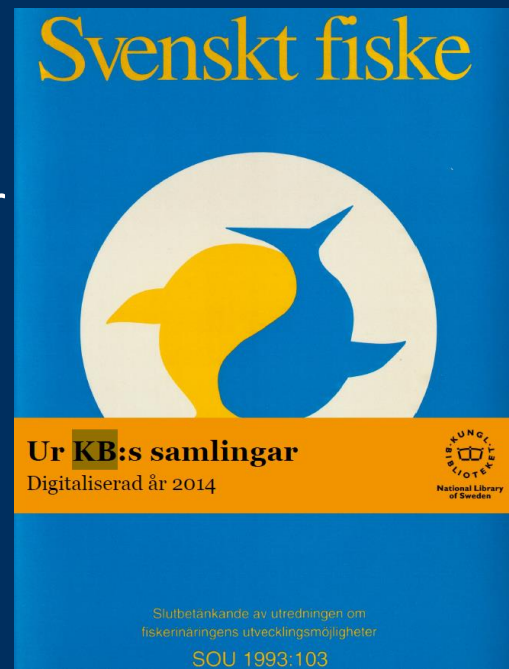
Källa: SOU 1993:103 Svenskt fiske, Utredningen om fiskerinäringens utvecklingsmöjligheter

Vad hade man i huvudet? Några axplock

- 1975 Nordsjösillen kollapsar
- 1977 200 sjömil, Nordsjön stängs – Fiskare söker sig till Östersjön
- 1980 GATT – Prisstödet borta till 1994 (dumt att subventionera?)
- 1984 Östersjötorsken börjar dala
- 1987 Brundtland: Hållbar utveckling
- 1990 Sverige beslutar ansöka om EU medlemskap
- 1991 December, Sovjet upplöses
 - Historiens slut, Washington Consensus
- 1992 Rio – Miljö och utveckling, hållbar utveckling
- 1993 Medlemskapsförhandlingar inleds
- 1994 Prisstödet borta

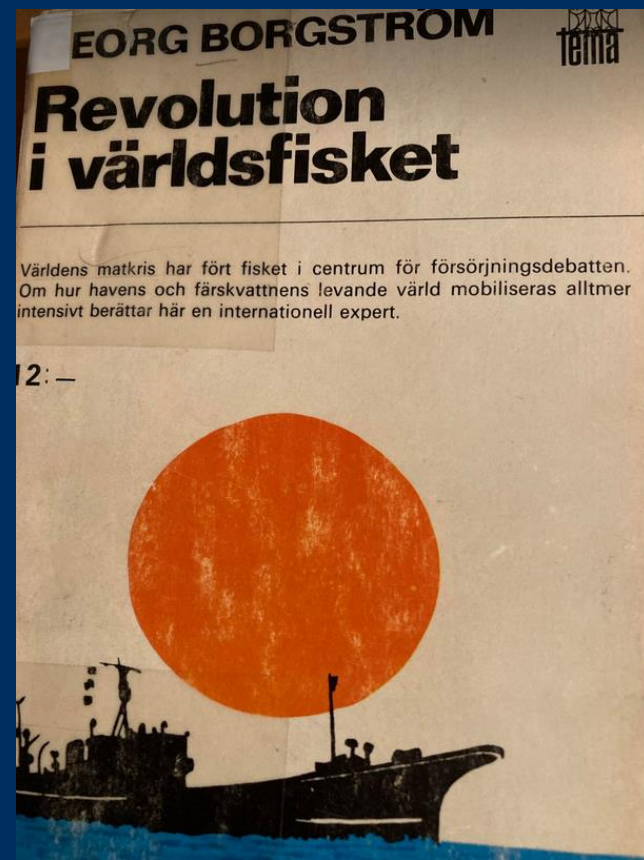
Läget i fiskeripolitiken 1992-3

- Jakt efter protein, krympande bestånd, 200 sjömil
- Fisket är en västkustverksamhet, även om det drar österut
- Struktumvandling, förnyelse, modernisering – pengar till nya fartyg
 - Det mesta till västkusten
- Torsken minskar
- Dålig efterfrågan sill/strömming
 - EJ dioxin ännu
- Anpassning till GATT, EU
 - Prisstöd borta

Ingångsvärden (föreställningar)

- Måste mätta hungriga magar
- Avskaffa misären på landsbygden (bromsa urbanisering)
- Havet är outtömligt: ej fångad fisk är slöseri
- Merkantilism: Viktigt att Sverige tar fisken i stället för någon annan, utvecklar VÅRT fiske
- Marknad: "Rationalisering"- Framtiden hör till det storskaliga, kapitalintensiva/produktiva/arbetskraftsbesparande.
 - Fabrik som modell
 - Intensifiering jordbruk

Tumregler?

- Stark drivkrafter skapar en viss utvecklingsriktning
 - När flera föreställningar pekar i samma riktning, sammanfaller,
 - När ideologin och intresset överlappar
- Svårt att byta bana
 - Institutionella ”järntriangler”
 - Institutionell tröghet
- Även om
 - Föreställningarna/ingångsvärden inte håller längre
 - Det tillkommer nya kunskaper, aspekter (miljö....)
- Särskilt om starka intressen gynnas av en fortsättning

Tumregler, t.ex. MSY

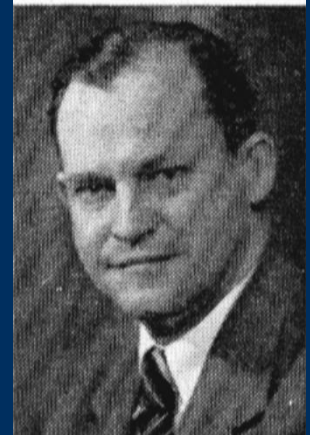
- Stark drivkrafter skapas för en viss utvecklingsriktning
 - När flera föreställningar pekar i samma riktning, sammanfaller,
 - När ideologin och intresset överlappar
- Exemplet MSY
 - Efter andra världskriget: bygga upp ekonomier
 - 200 sjömil eller MSY eller begränsa fiskeansträngning
 - Hur rättfärdiga att USA får fiska utanför Latinamerika men Japan får inte fiska utanför Nordamerika?
 - MSY... fritt öka fisket tills nått MSY
 - Lever kvar, Globalt mål Johannesburg
 - Ökar tillväxten
 - Ekonomiskt tveksam
 - Beståndskollaps...

Tumregler, t.ex. efterkrigstidens modell

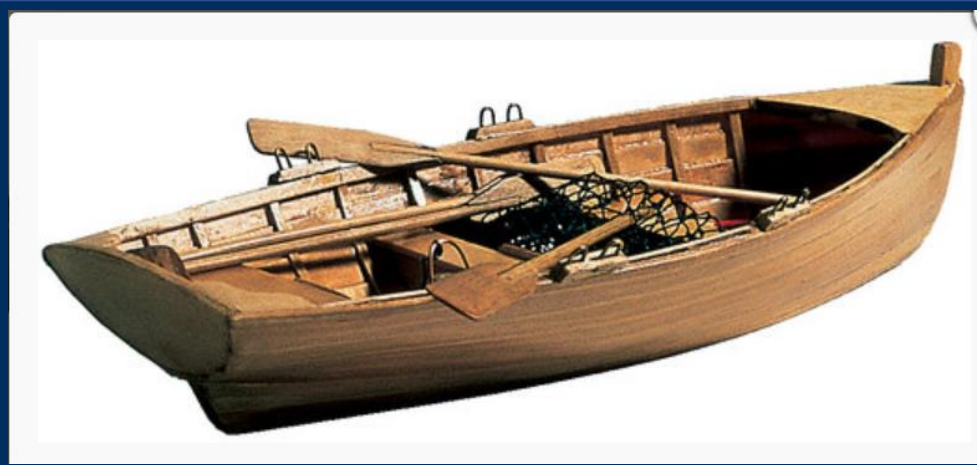
- Exemplet efterkrigstidens modell
 - Efter andra världskriget:
 - Öka matproduktionen med bl.a. teknik
 - Bygga upp ekonomier
 - Säkra inkomster
 - Fritt tillträde
 - Sverige, bl.a. tullar som finansierade prisstöd
 - Men:
 - Krympande eller kraschade bestånd
 - Begränsa tillträdet
 - Avveckla prisstödet och tullar
- Slutsats: det gick att byta bana, men...

Nyansera föreställningar?

- Måste mätta hungriga magar
 - Överskott animaliskt protein
- Avskaffa misären på landsbygden (bromsa urbanisering)
 - Välfärdsstat/fördelningspolitik
- Havet outtömligt, ej fångad fisk går till spillo
 - Krympande bestånd, riskerar permanenta minskningar
- Merkantilism: Viktigt att Sverige tar i stället för någon annan,
 - Globalisering, frihandel, växande ekologiskt fotavtryck
- Marknad: "Rationalisering": Framtiden hör till det storskaliga, intensiva kapitalintensiva/produktiva/arbetskraftsbesparande.
 - Måste bevara råvarubasen som ekonomin vilar på

Teknisk utveckling för att hitta fisk

Hur är det nu? En avstickare till Finland

2016 investerade Finland i en ny fiskmjölsfabrik

- "Significant economic impact...
Brings both turnover and jobs to archipelago communities...
€6,5 ... invested, about half...from" EU
- 10 nya arbetstillfällen

Källa: Pressmeddelande från Jordbruks- och skogsdepartementet 16-06-23 <https://mmm.fi/en/-/the-new-fishmeal-plant-gives-a-boost-to-the-whole-fisheries-sector>

The new fishmeal plant gives a boost to the whole fisheries sector

Ministry of Agriculture and Forestry
23.6.2016 8.48 PRESS RELEASE

Domestic fishmeal production and feed from the Baltic Sea is a good example of a successful Government key project in the field of blue bioeconomy. Based on a study by the Natural Resources Institute Finland, the new fishmeal plant has significant economic impacts: the Kasnäs fishmeal production line opens an important domestic market for Baltic herring and brings both turnover and jobs to the archipelago municipalities. The recycling of nutrients is beneficial for the environment as well.

A total of EUR 6.5 million euros was invested in the fishmeal plant, about half of this from the European Maritime and Fisheries Fund. The Natural Resources Institute Finland estimates that the plant will bring an annual turnover of EUR

Hur är det nu? En avstickare till Finland

” För fiskmjölsfabriken är framtiden nu oviss.

– Ifjol gick det väldigt bra och vi hade en omsättning på drygt 20 miljoner euro och kring 15 anställda, säger Liljeqvist. Vad som sker med verksamheten och de anställda nu är oklart men det säger sig självt att det är förödande och det finns väldigt få aktörer oavsett bransch som klarar av att stå helt stilla ett år utan verksamhet.”

Källa: 230829 <https://svenska.yle.fi/a/7-10040641>

Inrikes Meny

EU vill stoppa strömmingsfiske – kan bli mycket hårt slag mot fiskbranschen

Publicerad 29.08.2023 14:12, Uppdaterad 31.08.2023 15:07

Fiskmjölsfabriken i Kasnäs kan inte stå stilla utan verksamhet

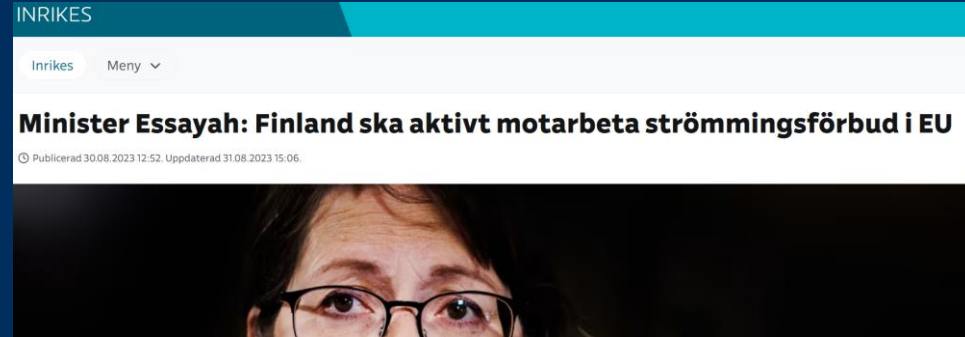
Då Svenska Yle ringer upp verkställande direktör Wilhelm Liljeqvist vid fiskmjölsfabriken i Kasnäs har han nyss läst nyheten om EU-kommissionens förslag att stoppa fisket av strömming nästa år.

– För hela branschen är det en fullständig katastrof ifall förslaget blir verklighet, säger Liljeqvist. Det betyder i praktiken att branschen står stilla i minst ett år då ingen får eller kan fiska strömming.

Finsk reaktion på KOM förslag

” Essayah säger att förslaget inte tar hänsyn till de råd som Internationella Havsforskningsrådet lagt fram.

– Enligt dem kan fisket fortsätta med en mindre kvot, säger Essayah till Yle Uutiset.”

Källa: https://svenska.yle.fi/a/7-10040696_230830

Finsk nyckelforskare i ICES

Jari Raitaniemi, finsk ledamot
av ICES ACOM

- Strömmingsfisket är inte lika viktigt för den svenska ekonomin som för den finska. Därför är det lättare för svenska kollegor att vara kritiska..."Vi finska forskare tar också fiskenäringens intressen i beaktande."

Källa: MOT strömmingskrisen, Yle, 23-12-11 <https://yle.fi/a/7-10046807>

Hur är det nu? En avstickare till Finland

Essayah om avgörande strömmingsförhandlingar: "Viktigt att vi har många andra länder som är i samma situation"

🕒 Publicerad 23.10.2023 06:39. Uppdaterad 23.10.2023 10:48.

”Minister Essayah konstaterade omedelbart att kommissionens förslag var både oskäligt och överraskande, utan hänsyn till det Internationella Havsforskningsrådet ICES rekommendation som i stället handlar om ytterligare en minskning av fångstkvoterna...

Man beräknar att ett totalförbud nästa år för Finlands del skulle minska omsättningen med sammanlagt 70 miljoner euro, fördelat på fiskare och fiskeförädlingsindustrin....

Samtidigt menar man att fångstförbudet också skulle utgöra ett hot mot den finländska försörjningsberedskapen.

”Många andra länder i samma situation”

Essayah om avgörande strömmingsförhandlingar: ”Viktigt att vi har många andra länder som är i samma situation”

Publicerad 23.10.2023 06:39. Uppdaterad 23.10.2023 10:48.

” Men enligt naturresursinstitutet LUKE:s beräkningar från år 2021 gick knappt en tredjedel av den fångade strömmingen till livsmedelsbruk och då främst som export. Bara fyra procent hamnade på de finländska matborden.

Den överväldigande andelen av fångsten förvandlades till fiskmjöl för antingen inhemskt bruk eller export, främst till Danmark och Estland....

– Just nu är det mycket viktigt att vi har många andra länder som är i samma situation och som stödjer vår linje sa Essayah på måndagsmorgonen till Svenska Yle.

Bland dem finns Sverige, där man likaså vill se försiktigt sätta kvoter som baserar sig på vetenskapliga råd. Totalförbudet skulle också enligt den svenska synen drabba de egna... Källa: <https://svenska.yle.fi/a/7-10043979> 231023

Baltic Sea Centre

Exempelvis Estland

2105: 3 estniska fiskarorganisationer
beslut: modern fiskmjölsfabrik

2019: Kom igång

Lån från EU totalt €2,5 miljoner

Innan gick 95% till humankonsumtion

Nu: växande global marknad för fiskmjöl och fiskolja

Källa: <https://www.fi-compass.eu/blog/united-success-thanks-emff-financial-instrument-loan> december, 2022

Fisket som studieobjekt

- Snabba omloppstider – årliga politiska beslut
- Relativt enkelt att förstå
- Relativa snabba synliga resultat i miljön

Fisket är för den som studerar miljöpolitiken som
bananflugor är för den som studerar genetiken

Tack ska ni ha!

